

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำบ้านดอนแก้ว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ชื่อผู้เขียน

นางสาววิลาสินี ภูนุชอภัย

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

อาจารย์ประธาน ตั้งสิกบุตร ประธานกรรมการ

ศาสตราจารย์ ดร.มนัส สุวรรณ กรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลีสุวรรณ กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำบ้านดอนแก้ว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล แล้ววิเคราะห์ความสัมพันธ์ วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง วิเคราะห์เชิงหน้าที่ และวิเคราะห์ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนบ้านดอนแก้ว ประกอบด้วย การมีผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพในการรวมกลุ่มและกระตุ้นจิตสำนึกของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ โดยอาศัยรากฐานทางวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้องค์กรชุมชนมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และสร้างเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรม มีความสามารถในการพึ่งตนเอง ทำให้องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรจนประสบผลสำเร็จ

ปัจจัยด้านวัฒนธรรมชุมชนที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน พบว่า ระบบการผลิตแบบเกษตรกรรมกึ่งยังชีพ ทำให้มีวิถีการผลิตที่พึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานภายในชุมชน ความสัมพันธ์ในระดับครัวเรือนและระดับชุมชนที่มีความผูกพันแน่นแฟ้น ทำให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งระบบความเชื่อที่เชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ของคน ธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติ แสดงผ่านทางประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ทำให้ชุมชนมีวิถีการดำเนินชีวิต

ที่สอดคล้องและอ่อนน้อมต่อธรรมชาติและร่วมมือกันในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

ปัจจัยด้านเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า แม่ข่ายในการเรียนรู้เป็นแม่ข่ายธรรมชาติที่มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และมีความสามารถ เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม แม่ข่ายและชาวบ้านมีองค์ความรู้ในการวิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน โดยมีการเทคนิคการจัดการที่เน้นผสมผสานองค์ความรู้ดั้งเดิม ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี พิธีกรรม และองค์ความรู้แบบใหม่ที่มาจากการศึกษาดูงาน การอบรมสัมมนา เวทีชาวบ้าน จนเกิดเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งพบว่ามีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ 3 ระดับด้วยกัน คือ ระดับปัจเจก มีการถ่ายทอดความรู้ผ่านทางสถาบันครอบครัว ประเพณี พิธีกรรม ระดับชุมชน มีการถ่ายทอดความรู้โดยความสัมพันธ์ทางสังคม สถาบันทางศาสนา การประชุมชาวบ้าน ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ระดับระหว่างชุมชน มีการถ่ายทอดความรู้โดยการอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน เวทีชาวบ้าน กิจกรรมเครือข่าย และพิธีกรรมยังคงมีบทบาทสำคัญในการกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในระหว่างชุมชน

Independent Study Title	The Strength of Community Organization in Natural Resource and Environmental Management: A Case Study of Aquatic Conservative Organization of Ban Don Kaew, Pa Ka Sub-district, Tha Wang Pha District, Nan Province	
Author	Miss Wilasinee Poonuchaphai	
M.A.	Man and Environment Management	
Examining Committee:	Lect. Prasarn Tangsikabuth	Chairman
	Prof. Dr. Manat Suwan	Member
	Assoc. Prof. Dr. Chukiat Leesuan	Member

Abstract

The objectives of the studying on aquatic conservative organization of Ban Don Kaew, Pa Ka Sub-district, Tha Wang Pha District, Nan Province is to study the beginning, combinations, structure, a development of structures and activities and include the working result which presented the strength of community, and to study for factors which effect on the strength of community organization.

This study is focus on qualitative data. The collecting of data was depth interview, participated and non-participated observation and focused group discussion. Data analyze was to devised and to organize data into groups. Relation analysis, changing analysis and functional analysis were followed.

According to this study, The strength of aquatic conservative organization of Ban Don Kaew contains various aspects. One aspect is the potential of their leader, which unite and encouraging member to participate in conservative activities. Beside that learning process has also provide them a powerful and creative network which has show their accumulate culture and experiences that resulting in self-reliance, strengthening their local organization and successfully sustained their resources.

The matter of community culture, which effected on the strength of community found that, subsistence agriculture producing made the producing process have to depend on natural resources and community labor. Household and community

relationships were very close, made people supported each other. Believing system shown the relationship of human, nature and the out of nature through culture and worships. These made the community's way of life to be in line with nature and to help each other take care and look-after community's natural resources and environment.

In term of learning network found that, the main of learning was the main of nature, which had an active on learning and got a very long period of knowledge. Furthermore, leaders and people had body of knowledge to analyze problem and joint up to solve problems on a managing technique, which combine with the original knowledge such as: local wisdom, culture, worship. The new bodies of knowledge were from seminar, people assembly to have a network of knowledge. The study found that, there was three level of knowledge passing. There was a passing of knowledge through family, tradition and worship for community level through, individual level. There was a passing of knowledge for community level through the social relationship, religion, people assembly, tradition and worship. For inter-community level, the passing of knowledge was through a seminar, field trip, people assembly, network activities and worships still are a great part for inter-community knowledge passing process.